

Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут людини

Кафедра практичної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної та навчальної роботи
Олексій Жильцов
2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Сімейне консультування»

(повна назва навчальної дисципліни за навчальним планом)

для студентів

спеціальності 053 Психологія
(шифр і назва спеціальності (тей))

освітнього рівня першого (бакалаврського)
(назва освітнього рівня, ОКР)

освітньої програми 053.00.02 Практична психологія
(шифр і назва освітньої програми)

спеціалізації Дитяча та сімейна психологія
(за наявності) (назва спеціалізації)

Київ – 2022

Розробники: Старинська Наталія Володимирівна, кандидат психологічних наук,
доцент кафедри практичної психології

Викладач: Старинська Наталія Володимирівна, кандидат психологічних наук,
доцент кафедри практичної психології

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри (циклової
комісії) практичної психології

Протокол від 30.08. 2021 р. №10

Завідувач кафедри _____ (Ольга Лозова)
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником
освітньої програми підготовки бакалавра) 053.00.02 Практична психологія

____.____. 20__ р.

Керівник освітньої програми _____ (Оксана Краєва)
(підпис)

Робочу програму перевірено

01.02.2022 р.

Заступник директора/декана _____ (Роман Павлюк)
(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПБ), «__»__ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПБ), «__»__ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПБ), «__»__ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПБ), «__»__ 20__ р., протокол №__

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	вибіркова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	120	
Курс	2	2
Семестр	4	4
Кількість змістових модулів з розподілом:	4	
Обсяг кредитів	4	4
Обсяг годин, в тому числі:	120	120
Аудиторні	42	16
Модульний контроль	8	-
Семестровий контроль	30	-
Самостійна робота	40	104
Форма семестрового контролю	Іспит	Іспит

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни – засвоєння теоретико-методологічних основ сімейного консультування; ознайомлення з суттю психоконсультативного процесу сім'ї; формування професійної компетентності психолога-консультанта.

Завдання курсу:

Відповідно до Освітньо-професійної програми 053.00.02 Практична психологія підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія, дисципліна «Сімейне консультування» забезпечує **формування таких загальних та спеціальних компетентностей:**

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

- СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
- СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).
- СК11. Здатність дотримуватися норм професійної етики.
- СК12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
- СК13. Здатність до ефективного міжособистісного спілкування, емпатійного слухання, емоційної стабільності, толерантності.
- СК14. Здатність пояснити причини виникнення психологічних проблем та знайти шляхи їх вирішення
- СК15. Здатність сприяти цілісному розвитку особистості, її самовдосконаленню та самореалізації
- СК16. Здатність реалізувати в сімейному консультуванні та психокорекційній роботі різні методики, техніки та технології практичної роботи з клієнтом/групою.

3. Результати навчання за дисципліною

Відповідно до Освітньо-професійної програми 053.00.02 Практична психологія підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія, дисципліна «Сімейне консультування» забезпечує оволодіння такими **програмовими результатами навчання:**

- ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання
- ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
- ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
- ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.
- ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.
- ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.
- ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.
- ПР19. Організовувати та здійснювати психологічне консультування; застосовувати відповідні технології.

ПР20. Враховувати індивідуальну варіативність становлення людини як індивіда, особистості, суб'єкта діяльності.

4. Структура навчальної дисципліни. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Соціально-психологічна характеристика шлюбу та сім'ї							
Тема 1. Сім'я як соціальний інститут	10	2	2	-	-	-	6
Тема 2. Проблеми виховання дітей в сім'ї	10	2	2	-	-	-	6
Модульний контроль	2						
Разом	22	4	4	-	-	-	12
Змістовий модуль II. Особливості сімейного консультування							
Тема 1. Специфіка сімейного консультування	16	2	4	2	-	-	8
Модульний контроль	2						
Разом	18	2	4	2	-	-	8
Змістовий модуль III. Підходи в сімейному консультуванні							
Тема 1. Основні підходи в сімейному консультуванні	10	4	4	2	-	-	-
Модульний контроль	2						
Разом	12	4	4	2	-	-	-
Змістовий модуль IV. Консультування з проблем сім'ї та виховання дітей							
Тема 1. Консультування з питань шлюбу	14	2	2	4	-	-	8
Тема 2. Консультування з проблем подружніх взаємин	13	2	2	2	-	-	6
Тема 3. Консультування сім'ї з приводу дитячо-батьківських взаємовідносин	9	-	-	2	-	-	6

Модульний контроль	2							
Разом	38	4	4	8	-	-	20	
Підготовка та проходження контрольних заходів	30							
Усього	120	14	16	12	-	-	40	

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Соціально-психологічна характеристика шлюбу та сім'ї							
Тема 1. Сім'я як соціальний інститут	22	2	-	-	-	-	20
Разом	22	2	-	-	-	-	20
Змістовий модуль II. Особливості сімейного консультування							
Тема 1. Специфіка сімейного консультування	24	-	4	-	-	-	20
Разом	24	-	4	-	-	-	20
Змістовий модуль III. Підходи в сімейному консультуванні							
Тема 1. Основні підходи в сімейному консультуванні	4	-	4	-	-	-	-
Разом	4	-	4	-	-	-	-
Змістовий модуль IV. Консультування з проблем сім'ї та виховання дітей							
Тема 1. Консультування з питань шлюбу	22	-	-	2	-	-	20
Тема 2. Консультування з проблем подружніх взаємин	26	-	-	2	-	-	24
Тема 3. Консультування сім'ї з приводу дитячо-батьківських взаємовідносин	22	-	-	2	-	-	20
Разом	70	-	-	6	-	-	64
Усього	120	2	8	6	-	-	104

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ШЛЮБУ ТА СІМ'Ї

Лекція 1. Сім'я як соціальний інститут (2 год.)

Співвідношення понять «шлюб» і «сім'я». Види (типи) сімей. Функції та рольова структура сім'ї. Етапи життєвого циклу сім'ї. Типи порушення функціонування сім'ї.

Основні поняття теми: шлюб, сім'я, типи сімей, підтипи сучасної сім'ї, функції сім'ї.

Семінар 1. Сім'я як соціальний інститут (2 год.).

Лекція 2. Проблеми виховання дітей в сім'ї (2 год.)

Тактики виховання. Техніки, які засновані на пріоритеті сили. Техніки, які засновані на позбавленні любові. Техніки, які засновані на індукції. Типи сімейних взаємовідносин. Диктат. Опіка. Невтручання. Співробітництво. Неefективні моделі виховання.

Основні поняття теми: тактики виховання, диктат, опіка, співробітництво.

Семінар 2. Проблеми виховання дітей в сім'ї (2 год.).

Змістовий модуль II

ОСОБЛИВОСТІ СІМЕЙНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

Лекція 3. Специфіка сімейного консультування (2 год.)

Мета і завдання сімейного консультування. Загальні положення сімейного консультування. Принципи і правила сімейного консультування. Етапи та умови сімейного консультування.

Основні поняття теми: мета сімейного консультування, екологічна перевірка, завдання сімейного консультування, контракт на психологічне консультування.

Семінар 3-4. Специфіка сімейного консультування (4 год.).

Практичне заняття 1. Специфіка сімейного консультування (2 год.).

Змістовий модуль III

ПІДХОДИ В СІМЕЙНОМУ КОНСУЛЬТУВАННІ

Лекція 4-5. Основні підходи в сімейному консультуванні (4 год.)

Структурна модель сімейного консультування. Психодинамічна модель консультування сім'ї. Модель біхевіористичного консультування. Модель консультування сім'ї, що ґрунтується на досвіді. Трансакційна модель. Модель комунікаційного консультування. Стратегічна модель.

Основні поняття теми: структура сім'ї, субсистеми сім'ї, трансактний аналіз, концептуальна структура.

Семінар 5-6. Основні підходи в сімейному консультуванні (4 год.).

Практичне заняття 2. Основні підходи в сімейному консультуванні (2 год.).

Змістовий модуль IV

КОНСУЛЬТУВАННЯ З ПРОБЛЕМ СІМ'Ї ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Лекція 6. Консультування з питань шлюбу (2 год.)

Специфіка переживання ненормативних криз. Ревнощі. Види ревнощів. Специфіка чоловічих та жіночих ревнощів. Зрада. Причини подружніх зрад. Сімейне насилля. Ознаки домашнього насилля. Психологічні проблеми, пов'язані з повторним шлюбом.

Основні поняття теми: ревнощі, зрада, розлучення, сімейне насилля.

Семінар 7. Консультування з питань шлюбу (2 год.).

Практичне заняття 3-4. Консультування з питань шлюбу (4 год.).

Лекція 7. Консультування з проблем подружніх взаємин (2 год.)

Проблеми рівності в розподілі ролей і обов'язків. Поняття про подружні і сімейні суперечки та конфлікти. Стратегії поведінки і динаміка переробки конфлікту.

Основні поняття теми: роль, рольовий конфлікт, подружні конфлікти, суперечка, сварка.

Семінар 8. Консультування з проблем подружніх взаємин (2 год.)

Практичне заняття 5. Консультування з проблем подружніх взаємин (2 год.).

Практичне заняття 6. Консультування сім'ї з приводу дитячо-батьківських взаємовідносин (2 год.)

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів (денна форма навчання)

занятті									
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	-	-	3	15
Виконання модульної роботи	25	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом	-	6	-	27	-	22	-	48	
Максимальна кількість балів: 103									
Розрахунок коефіцієнта: $103 : 60 = 1,72$; $K = 1,72$									

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

№ з/п	Назва теми/Завдання	Кількість годин	Бали
Змістовий модуль I.			
Соціально-психологічна характеристика шлюбу та сім'ї			
1	<p>1. Написати есе на тему «Сучасна сім'я моїми очима». У есе мають бути розкриті такі аспекти: специфіка зміни сучасної сім'ї, можливі наслідки цих змін, у чому полягає криза сучасної сім'ї.</p> <p>2. Дати наукове визначення поняттям: ендогамія, екзогамія, фратрія, табу, інцест, кровнородова сім'я, пуналуальна сім'я, атракція, любов, закоханість, симпатія, проміскуїтет, готовність до шлюбу, подружня сумісність.</p>	6	5
2	<p>1. Описати можливі майбутні сценарії життя дитини залежно від стилю (типу) батьківського виховання.</p> <p>2. Проаналізувати психологічні особливості батьківського відношення до єдиної дитини та в багатодітній сім'ї.</p>	6	5
Змістовий модуль II.			
Особливості сімейного консультування			
1	<p>1. Охарактеризувати принципи сімейного консультування (активізація ресурсів сім'ї, системність, принцип динамічності, принцип конфіденційності, специфічні принципи стосунків).</p> <p>2. Побудувати та проаналізувати генограму власної сім'ї.</p>	8	5
Змістовий модуль IV			
Консультування з проблем сім'ї та виховання дітей			

1	Проаналізувати особливості функціонування сім'ї у різних періодах - молодий шлюб, шлюб середнього віку, шлюб зрілого віку, шлюб літнього віку; розкрити можливі проблеми, з якими стикається подружжя, надати характеристику рис особистості, які впливають на стійкість шлюбу у даному періоді.	8	5
2	Провести тестування не менше трьох шлюбних пар за допомогою методик, розглянутих на практичному занятті. Написати психологічний «діагноз» взаємовідносин у шлюбі кожної пари, провести порівняльний аналіз результатів серед пар.	6	5
3	1. Провести тестування не менше трьох шлюбних пар, які мають дитину, за допомогою методик, розглянутих на практичному занятті. Написати психологічний «діагноз» відносин батьків і дитини кожної сім'ї, провести порівняльний аналіз результатів. 2. Переглянути відео та законспектувати тему: «Психологічна допомога дітям під час розлучення батьків» за наступним джерелом Подоляк Н. Режим доступу https://youtu.be/ojNfVih0XxU?list=PLpy79JQp4A5425h-KV2njiCIQ6FiUjCco	6	5
Разом		40	30

Критерії оцінювання самостійних робіт

Самостійні роботи виконуються у вигляді схем, таблиць, аналізу або систематизації даних, вільного опису. Критерії оцінювання: змістовність, логічність, структурованість. Максимальна оцінка – 5 балів.

№ з/п	Вид діяльності	Максимальна кількість балів
1.	Виконання завдання	5
Загальна кількість балів		5

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Модульний контроль знань здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в тестовому режимі з використанням роздрукованих завдань або їх комп'ютерного варіанту.

Максимальна кількість балів за модульну роботу становить 25.

Формою контролю знань студентів зі змістового модуля є виконання тестових завдань.

Критерії оцінювання завдань та кількість балів:

Модульний тест складається з 10 питань та однієї задачі. Кожне питання оцінюється в 2 бали; задача – 5 балів. Максимальна кількість балів – 25.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Форма проведення семестрового контролю – іспит. Іспит проводиться письмово. Перелік завдань відповідає меті та завданням дисципліни та включає тестові запитання та практичні задачі на оцінювання знань, вмінь та навичок, які має отримати студент після завершення курсу. Максимальна кількість балів, які може отримати студент на іспиті – 40.

Критерії оцінювання завдань та кількість балів:

- ✓ повний обсяг виконання завдання – 10 балів;
- ✓ якість виконання навчальних завдань – 10 балів;
- ✓ самостійність виконання – 10 балів;
- ✓ творчий підхід та ініціативність у виконанні завдань – 10 балів.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

1. Види сім'ї.
2. Мета і завдання сімейного консультування.
3. Структурна модель психологічного консультування сім'ї.
4. Психодинамічна модель консультування сім'ї.
5. Модель біхевіористичного консультування.
6. Модель консультування сім'ї, що ґрунтується на досвіді.
7. Трансакційна модель.
8. Модель комунікаційного консультування.
9. Стратегічна модель.
10. Тактики виховання.
11. Етапи життєвого циклу сім'ї.
12. Співвідношення понять «шлюб» і «сім'я».
13. Етапи та умови сімейного консультування.
14. Специфіка переживання ненормативних криз.
15. Поняття про подружні і сімейні суперечки та конфлікти.
16. Техніки психодинамічного напрямку.
17. Прийоми комунікаційного консультування.
18. Психологічні інтервенції в моделі терапії, заснованої на досвіді.

19. Прийоми і методи корекційної роботи з конфліктною сім'єю.
20. Методи роботи з ненормативними кризами.
21. Психотерапевтичний вплив у структурній сімейній терапії
22. Проективна методика „Малюнок сім'ї” та її використання в процесі консультування сім'ї.
23. Види консультативної допомоги сім'ї.
24. Батьківські установки та стилі виховання.
25. Загальна схема сімейної діагностики, яка сфокусована на дитині.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання

F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни
----------	-------------------	---

7. Навчально-методична картка дисципліни «Сімейне консультування»
(денна форма навчання)

Разом: 120 год., лекції – 14 год., семінарські заняття – 16 год., практичні заняття – 12 год., модульний контроль – 8 год., самостійна робота – 40 год., підготовка та проходження контрольних заходів – 30 год.

Модулі	Змістовий модуль I		Змістовий модуль II	Змістовий модуль III	Змістовий модуль IV	
Назва модуля	Соціально-психологічна характеристика шлюбу та сім'ї	2	Особливості сімейного консультування	Підходи в сімейному консультуванні	Консультування з проблем сім'ї та виховання дітей	
Лекції	1	2	3	4-5	6	7
Теми лекцій	Сім'я як соціальний інститут (1 бал)	Проблеми виховання дітей в сім'ї (1 бал)	Специфіка сімейного консультування (1 бал)	Основні підходи в сімейному консультуванні (1 бал)+(1 бал)	Консультування з питань шлюбу (1 бал)	Консультування з проблем подружніх взаємин (1 бал)
Теми семінарських занять	Сім'я як соціальний інститут (10+1 бал)	Проблеми виховання дітей в сім'ї (10+1 бал)	Специфіка сімейного консультування (10+1 бал)+(10+1 бал)	Основні підходи в сімейному консультуванні (10+1 бал)+(10+1 бал)	Консультування з шлюбу (10+1 бал)	Консультування з проблем подружніх взаємин (10+1 бал)

Теми практичних занять	Консультування сім'ї з приводу батьківських взаємовідносин (10+1 бал)	5 балів	Модульна контрольна робота 4 (25 балів)
	Консультування з проблем подружніх взаємин (10+1 бал)	5 балів	
	Консультування з питань шлюбу (10+1 бал)+(10+1 бал)	5 балів	
	Основні підходи в сімейному консультуванні (10+1 бал)	X	Модульна контрольна робота 3 (25 балів)
	Специфіка сімейного консультування (10+1 бал)	5 балів	Модульна контрольна робота 2 (25 балів)
	X	5 балів	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)
	X	5 балів	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)
Самостійна робота			Максимальна кількість балів: 291 Розрахунок: 291 : 60 = 4,85; Коефіцієнт = 4,85
Види поточного контролю			Іспит
Підсумковий контроль			

Навчально-методична картка дисципліни «Сімейне консультування»
(заочна форма навчання)

Разом: 120 год., лекції – 2 год., семінарські заняття – 8 год., практичні заняття – 6 год., самостійна робота – 104 год.

Модулі	Змістовий модуль I		Змістовий модуль II	Змістовий модуль III	Змістовий модуль IV	
Назва модуля	Соціально-психологічна характеристика шлюбу та сім'ї	2	Особливості сімейного консультування	Підходи в сімейному консультування	Консультування з проблем сім'ї та виховання дітей	
Лекції	1	2	3	4-5	6	7
Теми лекцій	Сім'я як соціальний інститут (1 бал)		X	X	X	X
Теми семінарських занять	X	X	Специфіка сімейного консультування (10+1 бал)+ (10+1 бал)	Основні підходи в сімейному консуль (10+1 бал)+ (10+1 бал)	X	X

	Консультування сім'ї з приводу батьківських взаємовідносин (10+1 бал)	5 балів	Максимальна кількість балів: 103 Розрахунок: 103 : 60 = 1,72; Коефіцієнт = 1,72
	Консультування з проблем подружніх взаємин (10+1 бал)	5 балів	
	Консультування з питань шлюбу (10+1 бал)	5 балів	
	X	X	
	X	5 балів	
	X	5 балів	
	X		
Теми практичних занять			
Самостійна робота			
Іспит			
Підсумковий контроль			

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Васьківська С.В. П'ять вимірів психологічного консультування - К.: Ніка-Центр, 2019. – 400 с.
2. Консультативна психологія: підручник / І. С. Булах, І. М. Бушай, В. У. Кузьменко, Е. О. Помиткін, Ю. А. Алексєєва; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, Ін-т соціології, психології та соц. комунікацій. - Вінниця: Нілан, 2014. - 484 с.
3. Максимова Н.Ю. Сімейне консультування. – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011.- 304 с.
4. Помиткіна Л.В., Злагодух В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І. Психологія сім'ї. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010.

Додаткова література:

1. Горностай П.П. Консультативная психология: Теория и практика проблемного подхода / П. П. Горностай. – Киев: Ника-Центр, 2018. – 400 с.
2. Мальцева Т. В. Профессиональное психологические консультирование: учебное пособие / Т.В. Мальцева, И.Е. Реуцкая. – Киев, 2012. – 143 с.
3. Мартинес Е.А. Я и професия. Арт-альбом для семейного консультирования / Е.А. Мартинес. – К.: Генезис, 2016. – 232 с.
4. Мартынова Е.В. Индивидуальное психологическое консультирование: теория, практика, обучение / Е.В. Мартынова. – К.: Генезис, 2015. – 384 с.

Додаткові ресурси : Відео «Психологічна допомога дітям під час розлучення батьків» Подоляк Н. Режим доступу: <https://youtu.be/ojNfVih0XxU?list=PLpy79JQp4A5425h-KV2njiCIQ6FiUjCco>